

HISTORIA ZJEDNOCZONEGO ŁOWIECTWA POLSKIEGO

11 listopada 1918 roku po 123 latach niewoli, Polska odzyskała niepodległość. Z początkiem dwudziestolecia międzywojennego powszechnym staje się trend zjednoczeniowy, który obejmuje niemalże wszystkie organizacje działające w okresie zaborów w tym i łowiectwo.

W granicach młodziutkiego państwa działało ponad **45** różnych towarzystw i stowarzyszeń myśliwskich, oraz **20** związków i **76** samoistnie działających kół. Podstawami prawnymi były ustawy i przepisy obowiązujące w danym zaborze.

Po odzyskaniu niepodległości w Polsce obowiązywały przepisy prawa z ustaw państw zaborczych. Stan ten dotyczył także ustaw i rozporządzeń łowieckich. Zanim nowa ustawa, jak i inne regulacje prawne dotyczące łowiectwa, została zatwierdzona i wprowadzona przez władze suwerenne w dawnych województwach centralnych i na ziemi białostockiej, obowiązywała Rosyjska Ustawa Gospodarstwa Wiejskiego par. 358-418 ze zmianami Rozporządzenia Ministra Rolnictwa z 15 lipca 1920 r. Województwa wschodnie obejmowały zapisy tej samej ustawy, lecz par. 321-357, zarządzonymi przez Generalnego Komisarza Ziem Wschodnich Dz. No 20/64 z 1920 r.

Na Pomorzu, w Wielkopolsce i Górnym Śląsku obowiązywała Ustawa Pruska z dnia 15 lipca 1907 r., w Małopolsce - Ustawa Austriacka z 13 sierpnia 1909 r. oraz ustawa dla byłej Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim z 1920 r. Na Śląsku Cieszyńskim specjalne zarządzenia, No 42 i 61 zawarte w Gesetz und Verordnung blat fur Herzogstum Ober – und Niederschlesien z 1903 r.

Na ziemiach polskich moc prawną miało, zatem pięć różnych ustaw, co oczywiście odbiło się fatalnie na stan łowiectwa, powodowało chaos, utrudniało wręcz i uniemożliwiało opracowanie jednolitych zmian. Stan taki nie sprzyjał rozwojowi łowiectwa.

Powołanie do życia jednej silnej organizacji łowieckiej działającej na zasadzie równouprawnienia i łączącej wszystkich myśliwych zrzeszonych w regionalnych stowarzyszeniach myśliwskich i niezależnie działających kołach, nurtowała wybitnych działaczy łowieckich.

Droga do zjednoczenia nie była taka prosta, a to głównie za sprawą ambicji działaczy z Poznania i Warszawy. Uprzedzenia te przełamano dopiero w połowie 1922 roku, co doprowadziło do powołania wspólnej komisji, której zadaniem było opracowanie na podstawie trzech statutów Polskiego Związku Myśliwych, Polskiego Towarzystwa Łowieckiego i Małopolskiego Towarzystwa Łowieckiego projektu statutu organizacji pod nazwą „Centralny Związek Polskich Stowarzyszeń Łowieckich”.
Poukładajmy teraz wszystko chronologicznie.

Warszawa listopad 1919 r. Pod koniec tego roku członek warszawskiego oddziału **Polskiego Towarzystwa Łowieckiego** będącego spadkobiercą powstałego w 1889 r. **Cesarskiego Towarzystwa Prawidłowego Myślistwa i Rozmnażania Zwierzyny** wybitny zoolog podróżnik, ornitolog i myśliwy, od 1899 r. redaktor naczelny „Łowca Polskiego” prof. **Jan Sztolcman** opracował projekt pierwszej po uzyskaniu niepodległości ustawy łowieckiej.

W **marcu 1922** roku ukazał się - opracowany przez Polskie Towarzystwo Łowieckie wydany nakładem własnym towarzystwa - „**Projekt Ustawy Łowieckiej**”, który będzie miał duży wpływ przy pracach nad całkowicie nową ustawą łowiecką z dnia 3 grudnia 1927 roku.

W Poznaniu 12 maja 1920 r. dzięki inicjatywie Wojewody Poznańskiego **Witolda Celichowskiego** powstało towarzystwo ochrony zwierzyny pod nazwą „**Polski Związek Myśliwych**”(IX rocznik Łowiectwa Polskiego Nr 1-1921/22) . Pograżeni sześciolletnią bezczynnością (od 1914) członkowie założonego 31 października 1906 roku „**Towarzystwa Łowieckiego w Poznaniu**” połączyli się z **Polskim Związkiem Myśliwych** - towarzystwa sądownie zapisanym. W dniu 16 grudnia 1920 roku został wybrany dotychczasowy zarząd na okres 6 miesięcy, zebranie podyktowane było względami formalna prawnymi na żądanie sądu okręgowego. 25 czerwca 1921 r. ponownie wybrano do zarządu, lecz na 6-letnią kadencję **Władysława Janta-Polczyńskiego**, jako Wielkiego Łowczego (Wzór legitymacji) oraz **Zygmunta hr. Kurnatowskiego** na jego zastępcę. (Łowiectwo Polskie Nr 2 z 1921 r. Wiadomości z Tow. Myśl. 15 VII 1921). W lipcu 1921 r. w pierwszym numerze Łowiectwa Polskiego i oddzielnym drukiem w formie ulotki ukazała się odezwa skierowana do wszystkich towarzystw, związków i kół myśliwskich o wstępowanie do **Polskiego Związku Myśliwych**, jako ogólnopolskiej organizacji łowieckiej. 16 IV 1922 r. zostaje utworzony poznański oddział **PZM**, liczący już na starcie 256 (308) członków, wśród, których byli niemalże wszyscy działacze wielkopolskiego łowiectwa. Powołanie oddziału z tak dużą ilością wybitnych działaczy łowieckich miało bardzo duże znaczenie, a co za tym idzie dawało większe szanse w stworzeniu poznańskiej centrali ogólnopolskiego łowiectwa. Można zauważyć, że głównymi prekursorami w kierunku zjednoczonego łowiectwa stali się myśliwi poznańscy: **Władysław Janta-Polczyński**, **hr. Zygmunt Kurnatowski**, **gen. Antoni Unrug** i **Zygmunt Chłapowski**.

Na XX Zjeździe **Małopolskiego Towarzystwa Łowieckiego** odbywającym się we Lwowie w dniu 11 czerwca 1921 roku, z koncepcją stworzenia jednolitej wspólnej organizacji łowieckiej, która łączyłaby wszystkie ideowe towarzystwa myśliwskie, działające na terenie Polski, a tym samym wszystkich myśliwych, wystąpił prof. **Janusz Domaniewski** - delegat **Polskiego Towarzystwa Łowieckiego**, przedstawiciel warszawskich myśliwych, wybitny ornitolog i pisarz łowiecki. Zjazd propozycję prof. **Janusza Domaniewskiego** przyjął rzeszystymi oklaskami. (Łowiec MTŁ Nr 3 lipiec 1921 r. str. 2)

W Warszawie od 16 marca 1922 r., a więc równy miesiąc przed powołaniem poznańskiego oddziału PZM, w siedzibie Polskiego Towarzystwa Łowieckiego trwały prace nad opracowaniem nowego statutu pod nazwą „Statut Polskich Stowarzyszeń Łowieckich”, 4 kwietnia 1922 r. komisja w składzie: Jan Sztolcman Herman Knothe, Stanisław Lilpop, Feliks Różyński zatwierdziła w/w statut i przygotowała materiały oraz wytyczne do zwołania pierwszego ogólnopolskiego zjazdu zjednoczeniowego delegatów.

Pierwszy zjazd zjednoczeniowy odbył się w Warszawie w dniach 26 i 27 maja 1922 r. z udziałem 20 delegatów z ośmiu towarzystw łowieckich. Wszyscy zebrani jednomyślnie opowiedzieli się za utworzeniem od podstaw ogólnopolskiej organizacji łowieckiej. Na zjeździe wyłoniły się dwie koncepcje. Pierwsza - Władysława-Janta Połczyńskiego, mówiąca o uznaniu **Polskiego Związku Myśliwych** w Poznaniu za organizację ogólnopolską i przyłączenie do niej wszystkich towarzystw i kół oraz o uznaniu za oficjalny organ prasowy związku dwutygodnik „**Łowiectwo Polskie**” ukazujący się od 1921 r. Druga - wg projektu warszawskich działaczy postulowała utworzenie jednolitej organizacji łowieckiej z siedzibą w Warszawie.

Na zjeździe tym nie doszło do porozumienia i uzgodnienia stanowisk. Małym plusem było częściowe przedyskutowanie opracowanego przez **Polskie Towarzystwo Łowieckie** statutu oraz decyzja o podejmowaniu dalszych prac w kierunku zjednoczenia się.

19 czerwca 1922 r. w Poznaniu w czasie trwania Sejmiku Polskiego Związku Myśliwych Zjazd Delegatów Towarzystw zrzeszonych w PZM i dotychczas niezrzeszonych, reprezentujących regiony: białostocki, warszawski, małopolski i wileński, z udziałem wojewody poznańskiego i dyr. Departamentu Leśnictwa Ministerstwa powołał 11 osobową komisję statutową, składającą się z przedstawicieli **38** Towarzystw w osobach: Władysław Janta-Połczyński i ks. Ludwik Niedbał z Poznania, Antoni Wysocki, Feliks Różyński, Stanisław Zaborowski oraz Jan Sztolcman z Warszawy, płk. Władysław Obuch Woszczyński z Wilna, dr Alfred Sander i Albert Bużenin-Mniszek ze Lwowa, Stanisław Korczyński z Lublina i Stanisław Kazarzewski z Białegostoku. Na przewodniczącego komisji wybrano Antoniego Wysockiego z Warszawy. (Dodatki do Łowiectwa Polskiego)

Komisja miała zaprojektować od nowa statut ogólnopolskiej organizacji na podstawie trzech statutów tj. Polskiego i Małopolskiego Towarzystwa Łowieckiego oraz Polskiego Związku Myśliwych.

Na posiedzeniu w dniu 27⁽²⁰⁾ października 1922 roku komisja statutowa przy dwóch głosach przeciwnych przyjęła założenia o powstaniu jednej organizacji pod nazwą „**Centralny Związek Polskich Stowarzyszeń Łowieckich**” z siedzibą w Warszawie.

Uzgodniono też, że drugi zjazd zjednoczeniowy odbędzie się w Warszawie w dniach 6 -7 stycznia 1923 roku.

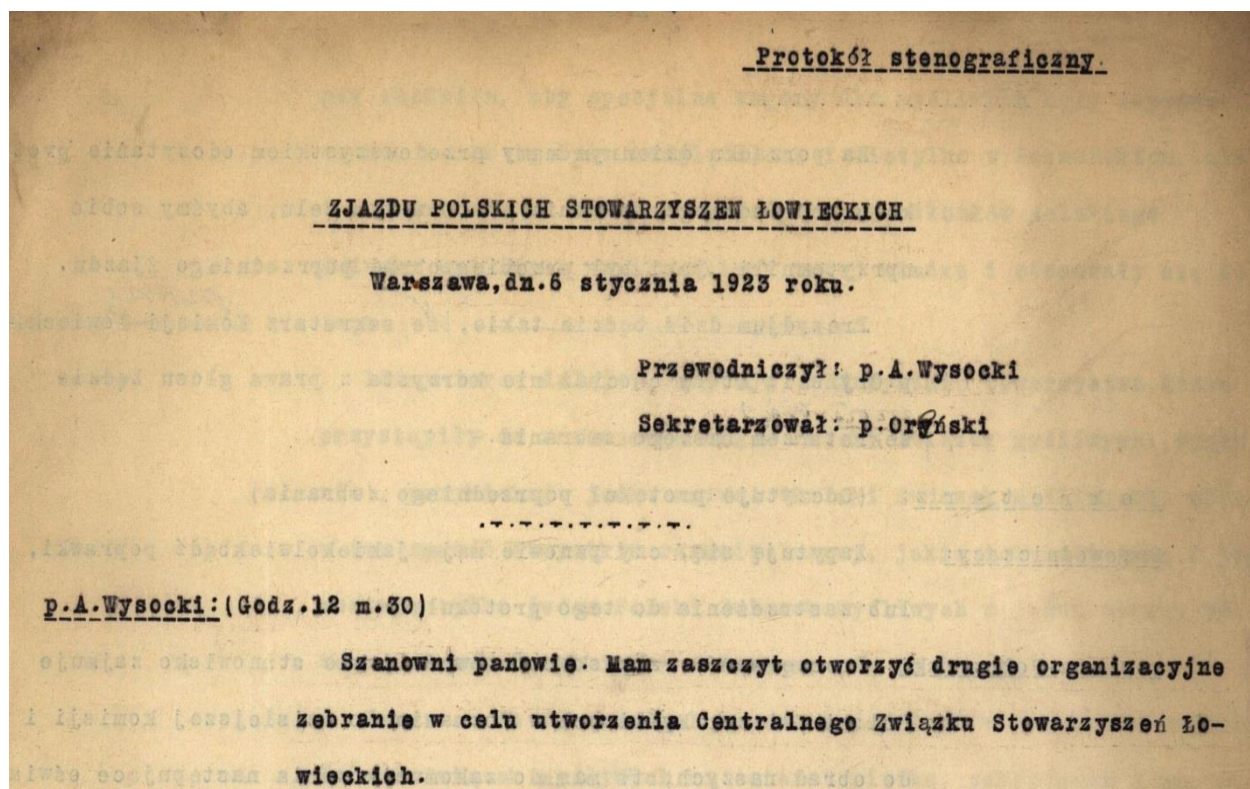
Poznański zjazd delegatów w literaturze łowieckiej często mylnie nazywany jest drugim zjazdem zjednoczeniowym, co jest mylną interpretacją

Drugi zjazd zjednoczeniowy Warszawa 6-7 stycznia 1923 roku

O przebiegu i panującej w czasie zjazdu atmosferze dowiemy się z unikatowego 16 - stronicowego protokołu stenograficznego Zjazdu Polskich Stowarzyszeń Łowieckich z dnia 6 stycznia 1923 r. (w zbiorach Leszka Szewczyka)

Na przewodniczącego zjazdu jednogłośnie wybrano Antoniego Wysockiego na sekretarza Jerzego Orenstein-Oreńskiego. O godz. 12.30 z ust prowadzącego padają optymistyczne słowa: „*Szanowni Panowie mam zaszczyt otworzyć drugie organizacyjne zebranie w celu utworzenia Centralnego Związku Stowarzyszeń Łowieckich*”.

W dyskusjach zjazdowych najbardziej aktywnymi byli Władysław Janta- Połczyński i przewodniczący zjazdu Antoni Wysocki. Głos zabierali także: pułk. Obuch

Woszczyński, hr. Bielski, hr. Krasiński, Jan Rozwadowski, dr. Alfred Sander, radcy S. Gaczeński i F. Rożeński, Pan St. Lilpop i Pan Biraer.

W godzinach późnego popołudnia odczytany został statut, do którego wniesiono poprawki. Niemalże w ostatniej chwili zmieniono nazwę związku z pierwotnie proponowanej „Polski Związek Stowarzyszeń Łowieckich” na „Centralny”, po propozycjach płk. Woszczyńskiego na „Wszechpolski”, a dr. Alfreda Sander - na „Krajowy”. W ostatnim głosowaniu przyjęto nazwę „**Centralny Związek Polskich Stowarzyszeń Łowieckich**” z siedzibą w Warszawie. O godzinie 16.40 przystąpiono do głosowania nad przyjęciem statutu w wersji przedstawionej przez komisję statutową z nielicznymi poprawkami wprowadzonymi przez zjazd. Po głosowaniu ostatniej wersji przyjęto statut dwoma głosami przeciwnymi delegatów PZM. Janta-Połczyński nie podpisał statutu i opuścił zjazd. Pozostali delegaci parafowali statut, a co za tym idzie w dniu **Święta Trzech Króli 6 stycznia 1923 r. powstał Centralny**

Związek Polskich Stowarzyszeń Łowieckich jako ogólnopolska organizacja łowiecka.

20 kwietnia 1923 r. do rejestru stowarzyszeń i związków pod numerem 874 zapisano stowarzyszenie pod nazwą Centralny Związek Polskich Stowarzyszeń Łowieckich.

28 kwietnia 1923 r. w imieniu ministra Statut związku podpisał Podsekretarz Stanu Karol Olpiński.

W Poznaniu 5 maja 1923 r. Zarząd **Polskiego Związku Myśliwych** postanowił zwołać III Sejmik PZM, na którym delegaci mieli opowiedzieć się, co do dalszej działalności ich związku. Podczas zwołanego na dzień 23 czerwca 1923 r. trzeciego sejmiku delegaci odstąpili tymczasowo od rozwiązania się, zawieszając na jeden rok działalność agitacyjną. Część działaczy i członków PZM utworzyła **Wielkopolski Związek Myśliwych**.

W lokalu CZPSŁ mieszczącym się w Warszawie przy ul. Nowy Świat nr 35, w dniu 9 lipca 1923 odbywa się pierwsze Walne Zgromadzenie Organizacyjne „**Centralnego Związku Polskich Stowarzyszeń Łowieckich**” z udziałem 10 delegatów reprezentujących trzy towarzystwa i po jednym przedstawicielu z jedenastu kół myśliwskich oraz przedstawiciela Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych.

Zgromadzenie wybrało zarząd, ustaliło wysokość składki oraz postanowiło wznowić wydawanie, (jako oficjalnego organu związku) pisma „**Łowiec Polski**”, który to ukazał się, po 10-letniej przerwie 1 stycznia 1924 r. (W wielu opracowaniach 9 VII 1923 r. przypisuje się, jako datę III zjazdu zjednoczeniowego i powstanie CZPSŁ co jest błędem)

Z Informacji zamieszczonych w „Przeglądzie Myśliwskim i Łowiectwie Polskim” nr 13/14 z 1924 r. dowiadujemy się, że 21 czerwca 1924 r. na sejmiku PZM w Poznaniu dzięki pośrednictwu gen. Kazimierza Raszewskiego doszło do ugody między CZPSŁ w Warszawie reprezentowanym przez Antoniego Wysockiego i płk Stanisława Skrzyńskiego, a PZM z Władysławem Janta-Połczyńskim na czele oraz zapadła decyzja połączenia się wszystkich wielkopolskich myśliwych z Centralą. W tym samym miesiącu Polski Związek Myśliwych w Poznaniu połączył się z Wielkopolskim Związkiem Myśliwych i przystąpił do Centralnego Związku Polskich Stowarzyszeń Łowieckich.

Od 27 maja 1926 r. obowiązuje poprawiony i uzupełniony nowy statut nadający związkowi osobowość prawną.

Równocześnie stale postępujący rozwój Centralnego Związku Polskich Stowarzyszeń Łowieckich nakazywał przystosowanie statutu do wymogów życia. To też po trzyletnich pracach, **16 czerwca 1929** r. uchwalony przez Zjazd Delegatów nowy statut zmieniający m.in. nazwę Związku na „**Polski Związek Stowarzyszeń Łowieckich**”, wprowadzający delegatów wojewódzkich i powiatowych związku w terenie, zwoływał Walne Zgromadzenie Związku, a nie Zjazdy Delegatów, zezwalający na przyjmowanie do związku osób fizycznych oraz wprowadzający, jako organ codziennej pracy związku, Wydział Wykonawczy, ze specjalnymi uprawnieniami i biurem. Nowy Statut zostaje wpisany do rejestru Komisariatu Rządu pod Nr 906 dnia 18 października 1929 r.

24 maja 1936 Walne Zgromadzenie uchwala nowy statut – przekształcając Związek Stowarzyszeń na Związek Osób Fizycznych (myśliwych) i zmieniając nazwę Związku na „**Polski Związek Łowiecki**”.

Na mocy decyzji Komisariatu Rządu z dnia **5 grudnia 1936r.** i z dnia 14 czerwca 1937 r. statut wpisano do rejestru pod Nr 454 dnia **14 czerwca 1937 roku.**

Rok 1927 był dla łowiectwa rokiem przełomowym. Dnia 3 grudnia 1927 roku, po 4 latach oczekiwania, ukazał się oczekiwany dekret o prawie łowieckim. Działalność Polskiego Związku Łowieckiego, jego przeobrażenia, rola i zadania, zmiany w charakterze łowiectwa i jego pojmowaniu, traktowaniu oraz wykonywaniu, kształtowały się wraz z przeobrażeniami wszystkich dziedzin życia politycznego, gospodarczego i społecznego w naszym kraju.

Opracował: Leszek Szewczyk